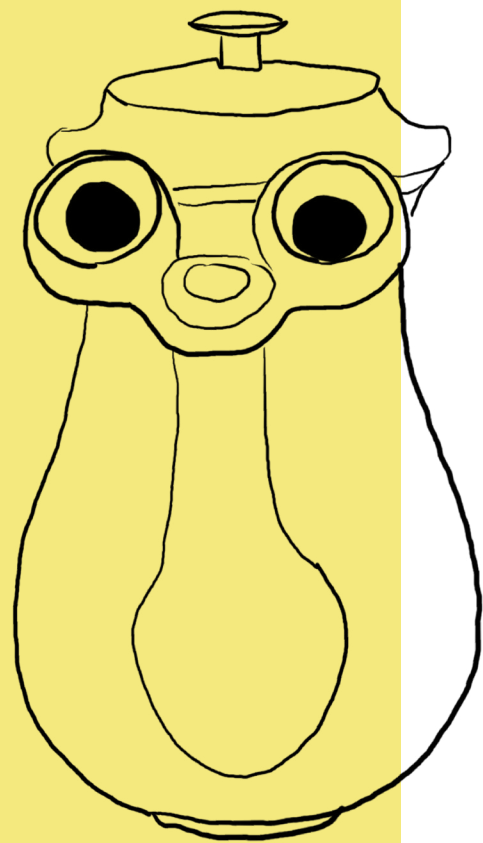
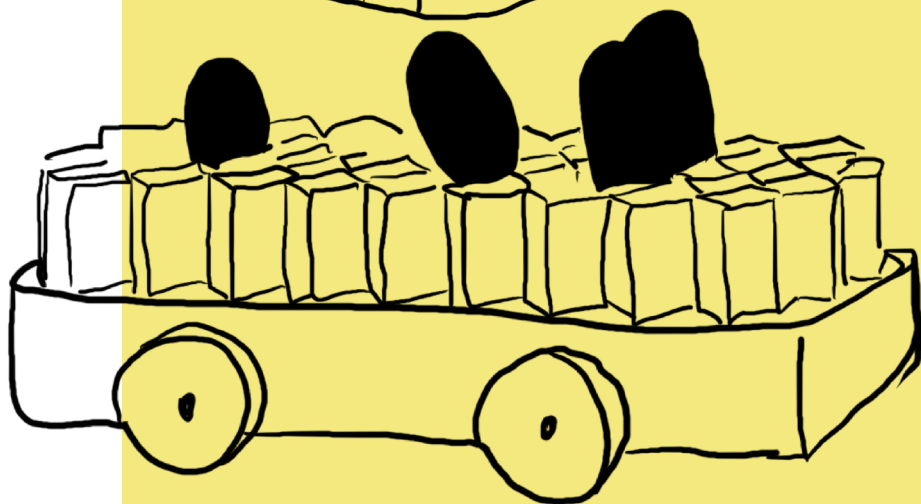

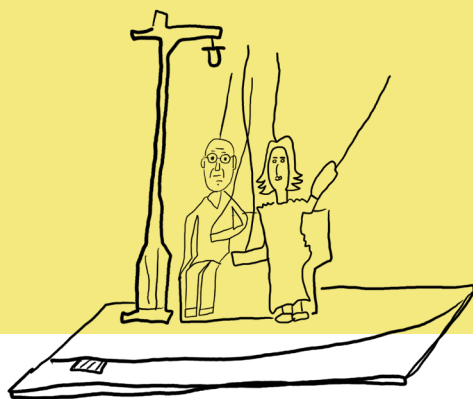
V PŘELET

34

4

Drané čtenářstvo,
třicátý čtvrtý ročník festivalu je úspěšně za námi,
stejně jako (možná) historicky první Zpravodaj. Pro-
to mi na prvním místě dovol vyslat poděkování do
naší redakce – včetně externí sekce. Tedy kolegyně,
kolego, byla to radost!

A když už jsem u děkování, chtěla bych vyzdvihnout
profesionální děkovače a letecké navigátory Bořka
Jouru a Jiřího Knihu. Nebýt jich, těžko říct, jak by
všechny ty dílčí přelety v rámci Přeletu dopadly.
(Teprve až dnes mi navíc došlo, jak příznačné je za-
hájit festival s názvem Přelet v kulturním prostoru
nazvaném Vzlet.)

V této fázi psaní závěrečného editoriału už je pozdě
snažit se vyhýbat patosu, tak si naopak ještě při-
sadím a podělím se o krátký odposlechnutý rozhovor
jednoho dětského návštěvníka s maminkou. Po předsta-
vení Tomáše Hájka *Ztracený svět* prohlásilo dítě, že
„to divadlo, jaký měl ten pán, bylo takový, že by si
třeba podobný mohli vyrobit doma“. Tak pokud toto
není důkaz dílčího úspěchu v oblasti motivace k di-
vadelní tvorbě, tak už nevím.

Za celou redakci zdravíme všechny již aktivní i po-
tenciální loutkáře a loutkářky a jejich diváctvo a
na viděnou třeba zase za rok.

Barbora Sedláková

P. S. Slovenským kolegyním a kolegům zdar!

(Foto: Irena Vodáková)

(Foto: Irena Vodáková)

Lepší vařit, než válcit

Poslední festivalový den, neděli, odstartoval soubor Loutky bez hranic, který na Přeletu uvedl svou rozvernou a nápaditou pohádku s názvem *Baba Jaga a Meč moci nejmocnější*. Tu popisuje jako akční loutkovou podívanou na motivy ruských lidových pohádek pro publikum od čtyř let věku. Tvůrčí tým a tři pohotoví herci (Lukáš Bouzek, Jaroslav

Čermín Noga a Kieren Alexander) v ní kombinují animaci ze dřeva vyřezávaných loutek, hru na hudební nástroje, slovo a zpěv. Vzniknout dávají téměř hodinové, ale atraktivně svižné inscenaci, která nejenže zapojuje fantazii dětského diváctva, šíří ještě pacifistické smýšlení. Odsuzuje násilí a důraz klade na spolupráci, trpělivost a sílu slova.

(Foto: Irena Vodáková)

Loutkovodiči a hudebníci v jednom odehrávají na jednoduché dřevěné desce příběh careviče Ivana, který se jednoho dne rozhodne, že přestane zabíjet a válčit, a stane se kuchařem. Krev stékající po meči tak vystřídá za podobně rudou tekutinu z řepy a vyhlášený boršč, který z ní připravuje. Setkává se s carevnou Marjou Morevnou, jež je díky meči odcizenému démonickému Kostěji Nesmrtelnému prakticky neporazitelná. U ní začne vařit a z jejího sídla nedopatřením vypustí právě uvězněného Kostěje, který ho odnese s sebou neznámo kam.

Příběh pak sleduje Marju, jak putuje světem a oba hledá. Vlivem různých peripetií a bytostí, které potkává, se postupně z krvelačné válečnice proměňuje ve zcela jinou ženu. Učí se trpělivosti, komunikaci a síle vlastní osobnosti. Její putování ztvárňují aktéři loutkami a postavami, které sami ztvárňují. Vše pak doplňují chytlavými a dovádíivými písničkami doprovázenými na akordeon, bubínky či xylofon.

Jen z mála prostředků a předmětů vytvářejí živoucí a slovanskou tradicí inspirovaný pohádkový svět. Loutky mají v různých velikostech a mohou tak proměňovat ráz celé krajiny – tu jsme uvnitř paláce, tu zas na poli s pšenicí a tu zas v příbytcích hodných ježibab, které pyšnou carevnu učí dobrému vychování. Loutkovodiči hlavně do hry po celou dobu zapojují i sál narva-

ný k prasknutí dětským publikem, ptají se jich, co dělat dál, a jak to asi celé dopadne. Ačkoliv je tak příběh o dvou ruských panovnicích a válečnicích jednoduchý a příjemně nezátěžkaný, je souborem vyprávěn záživnou formou, navíc i o aktuálních tématech. Baba Jaga v dětech může pěstovat zdravý „odpor“ k násilí a nabízet i jiné cesty, kterými lze řešit spory a problémy. Mám dojem, že se tvůrci a tvůrkyně sice snažili o „odruštění“ celé inscenace, a v rámci cílového publika mi to přijde jako vhodná cesta, kontakci se současným válečným konfliktem a východním agresorem se však nezabavím. Ty ale pak může číst dospělé diváctvo a má-li tam svoje potomky, válku s nimi pak může řešit i doma nebo v kavárně u kakaá. Asociativní téma odsouzení násilí je dětem přímo v představení servírované nezátěžkaně, pochopitelně a v solidních a dobře uchopitelných obrysech.

Tobiáš Waller

Vyčuhování, vytahování, kladení

Drobné ruce se pohybují s rozvahou. Jemněs citem se dotýkají předmětů na dlouhé hrací desce. O pár milimetrů pootočí dřevěnou kuličku položenou na obráceném trychtýři moka koníčky. Jako by se na nás dívala malá oční bulva. Prsty uchopují pinzetu a z bílé keramické nádoby (na párátka?) vytahují za chundelatý konec dlouhou zelenou šňůrku. Pomalu ji přibližují k bulvě, až ji chundelatina pozře. Šňůrka se ukazuje být dutá a pinzeta jako na husím krku posouvá pozřenou kuličku hlouběji a hlouběji. Nakonec celou šňůrku opět zastrká do párátkového držátka.

Před publikem ožívá v představení inscenace Vyrobím díru, abych z ní mohla čouhat jakýsi paralelní (eko)systém tvořený zrezivělými miskami, rolničkami, svícny, provázky, špunty, posouvátky, pinzetami, vytahovátky a udělátky. Vidíme klíčit zlatý svícínek, jak ho performenčina ruka vymění nejprve za trochu větší model a rovnou plynule za ještě o trochu větší zlatou nádobu. Z té odebírá pokličku – co asi bude pod ní?

O kousek vedle zatáhne za provázek a vytáhne drobný zašmodrchaný kokon. Díru po něm ucpe špuntem, kokon odstřihne od zbytku provázku. Drobný vymění za větší, ten nasadí na oranžový gu-

mový měch. Vršek kokonu odklopí. Měch zmáčkne, do vzduchu vzlétnou štětiny z přírodního provázku. Ruce vytahují zpoza desky malou sítku na motýly a jednu částičku uloví...

Celých třicet minut bylo v sále Ponorka úplné ticho. Občas narušené hudebním podkresem představení. Performerka Berta Doubová jako by nás svým počínáním hypnotizovala. Za hrací deskou se pohybovala pomalu, skoro nezúčastněně, při animaci a zacházení s nejrůznějšími nástroji měla ve tváři soustředěný výraz, ale emoce žádné. Na půl hodiny jsme jako publikum vstoupili do trochu jiného vnímání času, kde se ve vlastním uzavřeném životním rytmu rodily, vyvíjely, pojídaly, pohybovaly a existovaly předměty běžné i obskurní. Objektovo-scénografický zážitek vznikuvší jako semestrální práce na KALD DAMU ve mě vyvolával dojem, že se účastním něčeho výsostně křehkého, čemu je třeba věnovat i z hlediska diváckého veškerou pozornost. A když byl člověk opravdu pozorný, viděl a skoro i slyšel dokonce trávu růst.

Barbora Sedláková

(Foto: Irena Vodáková)

Zachráňme svet!

Predstavenie *Alchymisti: Zlatodějiny* teatrolab ponúka pohľad na alchýmiu ako vedu, úlohou ktorej nie je iba nájsť liek na nesmrteľnosť, premeniť kov na zlato, či dozvedieť sa budúcnosť z hviezd, ale hlavne zachrániť svet!

Inscenácia je hravou a interaktívnou prehliadkou stredovekých alchymistických laboratórií, kde si divák môže vyskúšať vedné disciplíny spolu s hercami a spoločne prispieť k záchrane sveta, ktorého koniec sa neúprosne blíži. Príbeh, zo začiatku veľmi jednoducho, predostiera ako pomocou zázračného zariadenia zachránime svet, no všetko nefunguje tak, ako má. Zariadenie na zastavenie odpočtu času do konca sveta ho nezastaví, ale zrýchli. Cieľom alchymistov, ako aj nás, je vymyslieť spôsob, ako to všetko zvrátiť. Postupne sa odкрývajú problémy dnešnej spoločnosti, proti ktorým sa snažíme spoločne bojovať ako globálne otepľovanie, nedostatok pitnej vody, veľké výkyvy počasia, ale aj chamtivosť, pýcha a násilie, ktoré sú pre ľudí tiež devastujúce. Predstavenie končí šťastne, keď si alchymisti uvedomia svoje chyby a tým zastavia odpočítavanie.

Celkový zážitok dotvárajú aj technológie, s ktorými herci pracujú priamo pred divákmi.

Vytvárajú kontrast k stredovekej tematike kostýmov a scény a zastávajú prvok modernizácie a pokroku. Veľmi dobre tam plnia funkciu či už estetickú, keď baterkami na mobiloch svietia v tanečných častiach, alebo posúvajú či vysvetľujú dej pomocou „telefonátov“ od starších a múdrejších majstrov alchymistov.

Dôležitou zložkou tejto inscenácie je scéna. Hlavné pódium sú schody, ktorými sme prišli do priestoru a zázračný stroj, ktorý má zastaviť odpočet, je obrovská skriňa, ktorá na začiatku a aj na konci slúžila ako dvere. Okolo pódia boli rozmiestnené železné konštrukcie so závesmi, ktoré členili priestor na päť častí – laboratórií. Každé jedno laboratórium bolo zamerané na nejakú alchymistickú disciplínu a diváci mali možnosť vidieť a interaktívne sa zapojiť v každom jednom z nich.

Na mňa urobilo toto predstavenie veľmi dobrý dojem. Hravou formou otváralo ťažké témy, pred ktorými netreba zatvárať oči, ale začať ich efektívne riešiť. Prialo by som si, aby inscenáciu videli ľudia, ktorým by pomohla zamyslieť sa nad svojím konaním.

Magdaléna Škodová

(Foto: Archiv souboru)

Povídejme si o divadle

Festival Přelet nad loutkářským hnízdem je tento rok za nami. Ako študentky Katedry divadelných štúdií DF VŠMU sme mali prvýkrát možnosť byť jeho súčasťou. Spísali sme naše večerné hotelové úvahy a hodnotíme najmä víkendové predstavenia, keďže sme nemohli byť prítomné od začiatku festivalu.

Domi: Miška, musím ti povedať, že ako prvý ma očaril priestor Divadla Minor. Okrem viacerých divadelných sál ponúka možnos-

ti, ako v ňom stráviť ešte viac zmysluplného času – kreatívna dielňa, herňa, kaviareň, bar, obchodík. Takáto multifunkčnosť mi v bábkových divadlách na Slovensku chýba.

Miška: Ten priestor je naozaj výnimočný aj po vizuálnej stránke – všetky jeho miesta a zariadenia sú do detailu premyslené. Tiež by som rada zdôraznila jeho variabilnosť a priestrannosť; na každom kroku sú miesta na odдых, ktoré vás svojím dizaj-

(Foto: Irena Vodáková)

nom a čarom veľmi ľahko prenesú priam do rozprávky. Spomenúť môžem napríklad výklenok, do ktorého sa vchádza cez otvor v tvare kľúčovej dierky.

Domi: Skôr ako sa dostaneme k diskusiám, na ktorých sme sa tiež zúčastnili, podme si skúsiť povedať, aké témy nás počas týchto dvoch dní najviac zaujali. V sobotných predstaveniach som často vnímala otázku človeka vo vzťahu k svojmu okoliu, či už k prírode alebo k politickému daniu. V Pohádke pro odvážné som čítala zásah človeka do prírody, v inscenácii Ze života lemuru to bolo vytlačanie živočíšnych druhov z ich prirodzeného prostredia po zásahu predátormi. Vo Válke svätú dominantné postavenie zastáva Darwinova evolučná teória a nakoniec Bürgermeister náš poodhalil, ako ľahko sa z demokracie môže stať tyrania. Miška: Pri spomínaných tematických okruhoch by som rada zdôraznila, že sa s danými často náročnými problematikami a otázkami pracuje práve v divadle pre deti. V súvislosti s tým spomeniem ešte tému smrti, ktorá sa tiež objavila vo viacerých produkciách. Napriek jej náročnosti s ňou dokázali veľmi citlivo pracovať tvorcovia inscenácií Návšteva u malého smrti a Nebeská tkadlenka, pričom sú určené pre deti od 5 respektíve 6 rokov.

K tým ekologickým témam by som doplnila aj inscenáciu Gaga, ktorú som na festivale mala možnosť vidieť ešte v piatok. Ale

zaujalo ma, že tam zaraďuješ aj Pohádku, pretože pre mňa tam bola jednoznačne výrazná téma strachu a ako s ním bojovať. Odčítala som to najmä cez prácu s maskou z hliny, ktorou si performer Andrej Lyga v istom momente pokrýva vlastnú tvár, čo vnímam práve ako jeho pohltenie strachom.

Domi: Rozumiem a súhlasím s tebou. Pre mňa bolo zaujímavé, s akými materiálmi a objektmi pracuje a ako ich využíva – jablko a kvet, ktoré trhá a využíva a zároveň spomínaná hĺina, ktorú prvotne ničí, potom znova pretvára a opäť ničí. Predstavuje to pre mňa striedanie ľudského egoizmu a seba-reflexie. A k strachu, o ktorom hovoríš ty, by som dodala aj jeho následok – deštrukciu vecí a javov, ktorých sa človek bojí a ktoré práve z toho strachu ničí.

Miška: To už je trochu nadininterpretácia (smiech), až tak to podľa mňa nesúvisí s tou samotnou inscenáciou, ale myslím, že tieto tvoje úvahy sú veľmi podnetné.

Rada by som sa ešte vrátila k téme smrti, keďže sme sa zhodli, že práve Tkadlenka bola pre nás highlightom Přeletu. Už počas predstavenia som si vracala, že toto je tá inscenácia, o ktorej chcem písať. Tento prvotný dojem sa mi plne potvrdil na konci, keďže to bol naozaj jeden z tých zážitkov, keď sa ťa to dielo dotkne a ten po-

cit v tebe ostáva, núti ťa ďalej o tom premýšľať. Tento moment nastáva najmä vtedy, keď všetky zložky spolu dobre fungujú. Daľo by sa hovoriť o mnohých pozí-
tívach, ale ja by som najradšej vyzdvihla scénografu a celkový vizuál vrátane bábok a objektov, s ktorými sa pracovalo. Využitie farieb, svietenia a projekcií skvelo navodzovalo snovú a rozprávkovú atmosféru fantastického sveta.

Domi: Tkadlenka bola pre mňa citlivo poňatou rozprávkou o smrti blízkeho človeka. A zároveň sila ľudských vzťahov. Mňa sa inscenácia dotkla v rámci osobnej skúsenosti so stratou otca v ranej fáze dospievania. Z pohľadu dieťaťa v takejto situácii by som si spätne priaľa, aby mi niekto takýmto spôsobom pomohol pochopiť moje prežívanie. A práve v tomto bode s tebou súhlasím, že vizuálna stránka, farebnosť smútku, hnev a beznádeje zodpovedali jednotlivým emóciám. A druhá rovina, ktorá bola pre mňa nesmierne dôležitá, boli šťastné spomienky na toho človeka. Tie považujem za kľúčové pri vyrovnávaní sa so stratou.

Miška: Vedeli by sme sa o tejto téme rozprávať ešte dlho, ale chcela by som sa vrátiť k diskusiám, ktoré sme spomenuli v úvode, pretože boli zaujímavé najmä prostredníctvom zdieľania skúseností v oblasti kritiky (nielen) bábkového divadla v českom a slovenskom prostredí.

Domi: Osobne si z toho odnášam úvahy o tom, ako písať o inter-

disciplinarite v divadle, pretože aj počas festivalu sme boli svedkami toho, že už neexistuje čistý tvar. Do bábkového divadla preniká napríklad pohybové divadlo.

Miška: Súhlasím s tebou, pre mňa osobne sú práve tieto interdisciplinárne inscenácie tie najzaujímavejšie, preto aj ja často uvažujem o tom, ako ich uchopiť vo svojich reflexiách.

*Dominika Dudášová
a Michaela Gádošiová*

(Foto: Irena Vodáková)

Pohádky o tom, co se (ne)stalo

Brněnské Divadlo Radost se na festivalu představilo s inscenací *A pak se to stalo!* podle stejnojmenné dětské knihy spisovatelky Ester Staré. Dvě herečky a herec publiku v krátkých výstupech ilustrují, co se stane, když se to stane – když se objeví nějaký problém, na nějž si už rodiče ze svého dětství nepamatují. Třeba když si dlouho nečešete vlasy. Když si nečistíte uši. Nebo když přemýšlíte kolenem a nikoliv hlavou. Ve vašich vlasech si pak vši vybudují města, vesničky, policejní stanici, park k venčení roztočů a fotbalové hřiště pro malé hnidy. A když toho moc vypijete, v žaludku vám nezačne jen žbluňkat, ale také se v něm usadí žáby.

Prostor dětského pokojíčku postupně zaplňují velké loutky a modely, které důsledky výše popsaných situací názorně zobrazují. Scénické ztvárnění jednotlivých poučných příběhů s množstvím nadsázky stojí především na nápadité práci s většími i menšími objekty a jejich zaznamenávání na promítací plátno. Holčičku sice představuje herečka s modrou zacuchanou parukou, zároveň ale na scénu přijíždí i velká maketa hlavy. Na ní právě veš filozofka přemýš-

lí nad „vším životem“ a detail jí i její knihovny vidíme také na plátně. Díky naddimenzovanému modelu nahlédnou dětští diváci a divačky dovnitř špinavého ucha, v němž se usadilo semínko spirálovníku ušatého. Spolu s hlemýžděm (ano, tou personifikovanou dutinou specifického tvaru) prozkoumají zvukovod a bubínek (jenž je samozřejmě bubínkem doslova). Žaludek a střeva zase nahradí zamotané trubky a velká plastová vana sloužící dvěma sympatickým žabkám jako vířivka.

Herecký soubor dokáže díky svému zápalu dětem v hledišti předat poučení, aniž by působilo šablonovitě. Koho by koneckonců ne bavilo sledovat bublinky pohádkově vycházející z vlasů nebo poslouchat pištění netopýra zavěšeného na úžasné masce rostliny rostoucí přímo z uší?

Loutkové ztvárnění dobrodružného příběhu Arthura Conana Doylea *Ztracený svět* je překvapivě taky pohádkou, i když jiného rázu. Zábavná exhibice Tomáše Hájka pod hlavičkou Bažantovy loutkářské družiny totiž ukazuje, že některým pohádkám možná stále ještě věříme. Příběh anglického novináře ztvárňuje roztomile naivním stylem za pomoci papírových kulis a loutek nebo té

(Foto: Archiv souboru)

nejmenší stínohry, jakou si dokážete představit. Typickým prvkem Hájkovy inscenace je rychlé střídání perspektiv. Chvilku nahlížíme do stanu malinkatého jako krabička od sirek, aby se potom objevil ve velkém na hrací ploše. Vše se příznačně odehrává

na psacím stolem hlavní postavy příběhu. Vypravěč, sportovní novinář Ned Malone se náhodou zúčastní paleontologické výpravy, aby do londýnské Akademie věd přinesl důkaz o existenci dinosaurů v jihoamerické džungli.

Zaručený smích častokrát vyvolává právě změna perspektivy, drobná světýlka, která se rozsvěcují v rukou pěticentimetrových loutek nebo stín Nedovy nohy vystrčené z vany, který se umným zapojením další papírové loutky změní v dinosaura. Britští gentlemani po sobě hází boty, když s dalšími profesory nesouhlasí a nestačí jim už k vyjádření nespokojenosti rozhazování rukama ze stužek. Sporták samozřejmě ze zvyku neopomene okomentovat výkop boty jako pořádnou střelu těsně pod břevno. A protože dinosaury nakonec nikdo nenajde, ale členové výprav jsou o jejich existenci

přesto přesvědčeni, sledujeme nakonec příběh o tom, jak si pohádky vytvářejí dospělí a vzdělání lidé. Kdekdo rád uvěří i tomu, co nevidí a o čem nemá žádné důkazy. Vlastně se tak vedle zábavy jedná o milé pomrkávání směrem ke všem dezinformátorům a šířitelům konspiračních teorií.

Natálie Bulvasová

Kufr plný nostalgie

Jiřina Vacková přináší na scénu přeplněného divadelního sálu starý kufr. Skrývá se v něm Boženka, která by ráda uspořádala čajový dýchánek. Souprava, kterou z kufru vytahuje, nápadně připomíná čajové artefakty našich babiček, desítky let prakticky nepoužívané a pečlivě uložené ve skleněných skříních. Já jsem měla to štěstí, že jsem dostala růžovou soupravu po babičce na hraní. Neuložila jsem ji do prosklené starožitné skříně jako muzejní exponát, ale prášilo se na ni v sytě modré komodě z Ikea polepené samolep-

kami. Když ale přišel její čas, pili z ní falešné Barbie panenky i reklamní plyšáci. Babiččina sváteční souprava v tom, koho hostí, nedělala rozdíly.

Inkluzivní je i Boženky dýchánek, občas označovaný kvůli účasti voňavé květiny vyvolávající alergické reakce za kýchánek. Boženka je multifunkčním látkovým maňáskem, jedním přehozením látky jednoduše změní svůj outfit z takového, který považuje za příliš fádni pro prezentaci před hosty, na takový, který se zdá vhodný. Obdobně Jiřina Vacková pracuje se všemi předměty, jež vytahuje ze starého kufru. Najde tam kromě krajkových šatů, gangsterského klobouku a dalších kusů oblečení i nalepovací oči. Těmi ozdobným šálkům a konvičkám vtiskne život. Každý z předmětů se stává impulsem pro další a další scénku, jejichž vršení funguje na principu podobném dětské hře. Na první pohled obyčejný kus látky může klidně rozehrát dramatickou scénu s principy westernu, kýčovitě plastové oči mají až magickou moc.

Musím přiznat, že by mě samotný děj a způsob vršení obrazů bez použití starých objektů nejspíš narozdíl od přítomných dětí nebavil. Použité předměty ve mně vyvolaly velkou nostalgii. Boženka v jeden moment najde zapo-

(Foto: Irena Vodáková)

(Foto: Irena Vodáková)

menutou panenku, kterou později jiná postava komentuje slovy, že vypadá jako její panenka z dětství. V rámci příběhu se poté sice ukáže, že se opravdu jedná o onu konkrétní panenku, pravdou ale je, že si tu samou repliku mohla říct velká část publika. Nehledě na věk. Panenku mohl poznat kdokoliv, kdo někdy zdědil po rodičích či prarodičích ně-

jakou hračku. Takové předměty – mnohdy právem označované za harampádí, které je majitelům kvůli emocionální hodnotě líto vyhodit – potom obestírá silná aura.

Kristýna Vinařová

11.11.2024

Šéfredaktorka: Barbora Sedláková

Redakce: Kristýna Vinařová,
Natálie Bulvasová, Tobiáš Waller

Externí redakce: Dominika Dudášová
Michaela Gádošiová
Magdaléna Škodová

Produkce: Ema Šlechtová

Sazba: Johana Bártová

Neprochází jazykovou korekturou.

Projekt byl realizován za finanční
spoluúčasti EU prostřednictvím Národního
plánu obnovy a Ministerstva Kultury ČR.

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

Národní
plán
obnovy

MINISTERSTVO
KULTURY